

příklad o tvorbě Karla Čapka, Egona Hostovského, Jaroslava Žáka nebo Ladislava Fukse, texty s regionální tematikou, soubor vzpomínek, po-

zdravů a přání, Fettersovu bibliografii a mnoho fotografií.

Jiří Poláček

Creative Commons

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons — Uveďte původ — Neužívejte komerčně — Nezpracovávejte 4.0 Mezinárodní licence. Licenční podmínky jsou dostupné zde: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.cs>.

Česko-americký spisovatel u zrodu moderní science fiction

Jméno Miles J. Breuer je dnes známé spíše jen znalcům starší americké science fiction. Breuer byl jedním z prvních „objevů“ Huga Gernsbachka, zakladatele *Amazing Stories*, prvního sci-fi časopisu na světě. Časopis nového žánru si musel zpočátku vypomáhat přetiskováním textů starších autorů včetně Julese Verne a H. G. Wellse; Breuer byl v roce 1927 jedním z prvních nových jmen na jeho stránkách. V plném nasazení psal sci-fi povídky jen asi pouhých deset let, a možná i kvůli tomu později upadl v zapomnění. Literární nadání měl jen průměrné, zato jeho nápady patřily k těm nejprogresivnějším, což je vidět až při zpětném pohledu. Zmínka o tom, že byl Breuer českého původu, přiměla Jaroslava Olšu jr., fanouška sci-fi a zároveň generálního konzula České republiky v Los Angeles, zapátrat. Výsledkem je překvapivý objev faktu, který dosud nebyl známý ani českým, ani americkým badatelům.

Miles (Miloslav) John (Jan) Breuer (1889–1945), syn českého přistěhovalce narozený již v USA, totiž psal své sci-fi povídky střídavě česky i anglicky, což je samo o sobě ojedinělé. Mnohé z jeho dnes již klasických příspěvků do prehistorie žánru mají svůj předobraz v česky psaných povídkách, jež Breuer publikoval v krajských časopisech od *Bratrského věstníku* po nejznámější krajské periodikum *Amerikán* vydávané v Chicagu Augustem Geringerem.

Výsledky bádání shrnul Olša v publikaci *Miloslav (Miles) J. Breuer: Česko-americký spisovatel u zrodu moderní science fiction* (Nová vlna 2023). V roce 2025 pak týž vydavatel přinesl první knižní vydání Breuerových povídek napsaných česky a vydávaných v krajském tisku *Osudný paprsek*. I tato kniha je doplněna bibliografií, tentokrát úplnější, včetně překladů povídek do dalších jazyků. Lze očekávat, že další prameny budou ještě přibývat; Olšovi se podařilo kontaktovat

Breuerovy potomky a získává od nich rukopisnou pozůstalost.

Breuerův otec Karel Hugo Breuer byl typický podnikavec, který doufal, že v Americe prorazí a zbohatne. Začal jako farmář, pak byl redaktorem v periodikách Augusta Geringera, zároveň si doplnil vzdělání a vystudoval obor lékařství. V nebraské Omaze si zařídil moderně vybavenou ordinaci, protože být redaktorem českého tisku neskýtalo vidinu velkých příjmů. Kromě lékařské praxe také odborně publikoval. Angažoval se v lobbingu za vznik samostatného Československa, sháněl v USA vojáky pro zapojení do legií. Syn Miloslav šel v jeho stopách — vystudoval lékařství a začal horlivě psát.

Zatímco jeho české povídky v krajských časopisech prošly víceméně bez povšimnutí, science fiction v angličtině mu ve své době přinesla věhlas alespoň v rámci žánru, ačkoli angličtina nebyla jeho rodným jazykem a učil se ji teprve ve škole. V povídce „Vyšší tvor“ z roku 1924 předpověděl autonomní samořiditelná auta jako vůbec první spisovatel na světě. Zároveň varoval před poskytnutím až příliš velké volnosti inteligentním strojům, téma opět velmi současné. V povídce „Legion of the Fittest“ z roku 1931 předpovídá společnost řízenou úzkou kastou nejschopnějších, která dokonce neváhá zbavit se zbytku populace, jež na její práci jen parazituje. Zde se možná inspiroval již tehdy existujícím hnutím Technokracie, z něhož později vyrostl světonázor Elona Muska a mnohých podnikatelů ze Silicon Valley, a zároveň předjímal

filozofii Ayn Randové. V povídce „The Fitzgerald Contraction“ z roku 1930 jako vůbec první použil motiv relativistické dilatace času. Ze stejného roku pochází Breuerova nejnámější povídka „Gostak and the Doshes“, která může posloužit jako originální úvod do sémiotiky.

Jaroslav Olša ve své studii *Miloslav (Miles) J. Breuer* shromáždil veškeré dostupné informace o tomto autorovi. Předkládá jeho životopis, charakterizuje jeho tvorbu, popisuje plodnou tvůrčí spolupráci s později mnohem známějším sci-fi autorem Jackem Williamsonem a přináší bibliografii dosud zjištěných povídek vydaných česky i anglicky.

Breuerova sláva pohasla nečekaně rychle. Jako typickému workoholikovi, který se pouštěl do mnoha činností naráz, mu počátkem 30. let začalo vypovídat zdraví a rozpadal se mu i osobní život. Nebyl spokojený ani s vývojem žánru *Scientifiction*, jak se původně sci-fi nazývala. V roce 1929 optimisticky věští, že „budou ještě potřeba roky, desetiletí bolestného vývoje, než Scientifiction bude moci zaujmout své místo na hostině, plně uznávána svými sestrami Dramatem, Historickou romancí, Románem atd.“ (Olša 2023, s. 132). Sám však neměl trpělivost čekat celá desetiletí. Již v roce 1937 píše, že se nový žánr příliš komercializoval a že v jeho rámci vycházejí především příběhy pro adolescenty, takže by mu tvorba na stránkách těchto periodik jen poškozovala dobré jméno. Je také možné, že si při volbě mezi literaturou a lékařstvím zvolil racionálně to

druhé — podobně jako jiný literární meteor, Vladimír Raffel, ve stejné době, jen v Československu.

Miloslav Breuer zůstal domácím literárním historikům neznámý, Milos Breuer se zase v USA do povědomí nezapsal jako autor českého původu. Jeho jméno v publikacích Vladimíra Papouška o krajanské literatuře nepadne. Růžena Rosická, autorka mimořádně podrobné knihy *Dějiny Čechů v Nebrasce* z roku 1928, věnuje celou stranu otci, Karlu Hugovi Breuerovi, ale o synovi se jen letmo zmíní, že též píše a překládá.

Důvod tohoto mínění je nasnadě. Krajanská literatura ze své podstaty

směřovala spíše k uchovávání tradic a napojení na české kořeny. Jak uvádí Papoušek, v *Amerikánu* dominovaly kalendářové povídky postavené na osvědčených schématech a jejich hrdinové si mnohdy zachovávali charakter českých vesnických chasníků a dívek. Zároveň panovala obava, aby texty netíhly k braku a senzacnosti. Breuerovy povídky o vynálezech a vědcích do tohoto pojmání krajanské tvorby nijak nezapadaly. Byly výjimkou, anomálií, která se do literární historie až do nedávných objevů Jaroslava Olši jr., nevešla.

Ivan Adamovič

Creative Commons

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons — Uveďte původ — Neužívejte komerčně — Nezpracovávejte 4.0 Mezinárodní licence. Licenční podmínky jsou dostupné zde: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.cs>.

Cenová bilance 2023 na Univerzitě Palackého v Olomouci

V úterý 18. června 2024 se na Katedře bohemistiky Univerzity Palackého v Olomouci konal další ročník tradičního semináře Cenová bilance, zaměřeného tentokrát na reflexi českých a slovenských literárních děl vydaných v roce 2023, jejich kritického hodnocení a literárních ocenění. Setkání slavnostně zahájili zástupci obou organizujících institucí — účastníky z řad akademických pracovníků, literárních kritiků, vědců, vyučujících i studentů přivítal za

hostitelskou katedru Lubomír Machala a za Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR Ondřej Sládek. Akce se dále zúčastnila také tajemnice semináře Tereza Roháčková.

Dopolední program byl rozdělen do tří bloků. V prvním z nich nejprve **Erik Gilk** pojednal o knize *Červený a žlutý rok 1940* (první vydání 2021, druhé 2023) autora vystupujícího pod pseudonymem Okapus. Vyzdvihl její kvality, mimo jiné exotický námět, a vedle detailního představení